

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-20)

20 KASIM DÜNYA ÇOCUK HAKLARI GÜNÜ (2025)

İnsan hakları, “ırk, cinsiyet, milliyet, etnik köken, dil, din veya herhangi bir başka statüye bakılmaksızın her bireyin doğuştan sahip olduğu evrensel haklar ve özgürlüklerdir.” olarak tanımlanmaktadır.¹ İnsan haklarının evrenselidir ve devredilemez özellikleri mevcuttur.² Birleşmiş Milletler (BM), insan hakları konusunda ortak bir standart belirlemek için 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni kabul etmiştir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilk maddesinde “*Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar.*” ifadesi yer almaktadır.³ Çocuklar ve gençler, yetişkinler gibi doğuştan insan haklarına sahiptir ve ayrıca yaş ve gelişim dönemlerine bağlı özellikleri ve ihtiyaçları farklılık gösterebilmesi sebebiyle bu ihtiyaçlarını gözetken özel haklara sahiptir.⁴

Çocukların özel bir yaş grubu olarak göz önünde bulundurulması gerekliliği ilk kez Birinci Dünya Savaşı sonunda çok sayıda yetim çocuğun ortaya çıkmasıyla gündeme gelmiş ve 1924 yılında Milletler Cemiyeti beş maddelik **Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi**'ni yayımlamıştır.⁵ Bu bildirge çocukların yaşatılması, gelişmesi ve korunmasının sağlanması konusundaki temel ilkelerin uluslararası düzeyde ilk defa ele alındığı bildirge ve 1928 yılında Atatürk tarafından da imzalanmıştır.⁶

Birleşmiş Milletler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çocukların içinde bulunduğu durumun daha da kötüleştiğine dikkat çekerek, Cenevre Bildirgesi'ne beş madde daha ilave edip 20 Kasım 1959 tarihinde 10 maddelik **Çocuk Hakları Bildirgesi**'ni yayımlamıştır. On maddeden oluşan Çocuk Hakları Bildirgesi'nde çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı bir şekilde büyümesi, özgür ve onura yakışır şekilde gelişmesinin sağlanması, çocukların özel olarak korunması gerektiğine yönelik maddeler yer almaktadır.^{6,7}

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1989 yılında **Çocuk Hakları Sözleşmesi**'ni kabul etmiştir. Sözleşme 1990 yılında uluslararası yasa statüsüne kavuşmuştur. Sözleşme, tarihin en çok onaylanan insan hakları antlaşmasıdır.⁸ Türkiye sözleşmeyi, 1990 yılında imzalamış, 1995 yılında yürürlüğe koymuştur. Böylece sözleşmenin; **Ayrım gözetmeme (Madde 2), Çocuğun yüksek yararı (Madde 3), Yaşama ve gelişme hakkı (Madde 6), Katılım hakkı (Madde 12)** olmak üzere 4 temel ilkesini benimseyerek, Türkiye'deki tüm çocukların insan haklarına saygı duyulması, korunması ve gerçekleştirilmesini sağlama sorumluluğunu yerine getireceğini taahhüt etmiştir.⁹

¹ [Internet] UN Global Issues Human Rights <https://www.un.org/en/global-issues/human-rights> Erişim tarihi: 18.11.2025 ²

² [Internet] UNICEF Convention on the Rights of the Child <https://www.unicef.org/child-rights-convention/what-are-human-rights> Erişim tarihi: 18.11.2025

³ [Internet] UNICEF Convention on the Rights of the Child <https://www.unicef.org/child-rights-convention/children-human-rights-explained?utm> Erişim tarihi: 18.11.2025

⁴ [Internet] UNICEF <https://www.unicef.org/child-rights-convention/child-rights-why-they-matter> Erişim tarihi: 15.11.2024

⁵ [Internet] <https://www.unicef.org/child-rights-convention/history-child-rights?utm> Erişim tarihi: 18.11.2025

⁶ [Internet] <https://www.sosyalpediatri.org.tr/cocuk-haklari-84367.html> Erişim tarihi: 18.11.2025

⁷ [Internet] Declaration of the Rights of the Child, G.A. res. 1386 (XIV), 14 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 19, U.N. Doc. A/4354 (1959). <https://hrlibrary.umn.edu/instree/k1drc.htm?utm> Erişim tarihi: 18.11.2025

⁸ [Internet] <https://www.unicef.org/child-rights-convention#learn> Erişim tarihi: 18.11.2025

⁹ [Internet] İnsan Hakları Derneği 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü: Çocuk Haklarıyla Çocuktur <https://www.ihd.org.tr/20-kasim-dunya-cocuk-haklari-gunu-cocuk-haklariyla-cocuktur/> Erişim tarihi: 18.11.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-20)

Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çocuk hakları konusunda önemli bir adım atmış ve “2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı” oluşturmuştur. Bu kapsamda “Çocuk Hakları ve Çocuk Katılımı”, “Çocuk Dostu Adalet”, “Aile ve Çocuğa Yönelik Koruma ve Destek Hizmetleri”, “Alternatif Bakım Hizmetleri”, “Afet, Kriz ve Acil Durumlardan Etkilenen Çocuklara Yönelik Hizmetler” ve “Bilgi Teknolojilerine Erişim ve Güvenli İnternet Kullanımı” gibi altı temel öncelikli alan ve bu alanlar altında stratejik hedefler belirlenmiştir.¹⁰

“20 Kasım”, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 1959’da Çocuk Hakları Bildirgesi’ni ve 1989’da Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni kabul ettiği gündür.¹¹ Dünya Çocuk Hakları Günü, Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Durum Fonu’nun (UNICEF’in) 20 Kasım’da Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin kabulünü kutlamak için düzenlediği küresel çapta eylem günüdür.¹² Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Durum Fonu 2025 yılı temasını **“benim günüm, benim haklarım’dır”** olarak belirlemiştir. Bu yıl çocukların yaşamlarını belirlemeleri ve haklarını alabilmeleri için aktif bir şekilde çocukların dinlenilmesi ve bu konularda teşvik edilmeleri önerilmektedir. Ayrıca çocukların vizyonlarının dinlenmesi ve desteklenmesinin herkesin sorumluluğu olduğu vurgulanmaktadır.¹³

UNICEF bu sene aşağıdaki çağırıyor yapmaktadır:¹⁴

Benim günüm benim haklarım...

Güneş doğduğu andan itibaren çocuklar, kendi yapmadıkları seçimlerle şekillenen bir dünyaya uyanırlar. Ancak her çocuk, dünyanın her yerinde, aynı zamanda haklarıyla da uyanır. Korunma, öğrenme ve seslerinin duyulması hakları da buna dahildir.

Çocukları dinlemenin zamanı geldi. Hayatlarının nasıl olduğunu ve haklarının her gün nasıl mevcut, eksik veya talep edildiğini anlamamanın zamanı geldi.

Bize katılın! Çocukların sesini yükseltelim ve her çocuğun haklarını savunalım.

Ebeveynlere yönelik mesajlar aşağıda sunulmaktadır:¹⁵

Ebeveyn veya bakıcı olarak, çocuğunuzun sesini beslemede kritik bir rol oynuyorsunuz. Onların ilk destek sistemisiniz ve rehberlik ve cesaretlendirme için size başvuruyorlar. Çocuğunuzun düşüncelerini ifade ederken güvende ve duyulduğunu hissettiği bir ortam yaratarak, gelecek nesil liderlerin, düşünürlerin ve

¹⁰ [İnternet] <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-plani-2023-2028-dijital.pdf> Erişim tarihi: 18.11.2025

¹¹ [İnternet] <https://www.un.org/en/observances/world-childrens-day/background?utm> Erişim tarihi: 18.11.2025

¹² [İnternet] <https://www.unicef.org/take-action/campaigns/world-childrens-day#:~:text=World%20Children's%20Day%20will%20take%20place%20on%20November%202025>. Erişim tarihi: 18.11.2025

¹³ [İnternet] <https://www.unicef.org/parenting/world-childrens-day-toolkit#:~:text=The%202025%20theme%20for%20World,promoting%20childrens'%20right%20to%20participation>. Erişim tarihi: 18.11.2025

¹⁴ [İnternet] <https://www.unicef.org/take-action/campaigns/world-childrens-day> Erişim tarihi: 19.11.2025

¹⁵ [İnternet] <https://www.unicef.org/parenting/world-childrens-day-toolkit> Erişim tarihi: 19.11.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-20)

uygulayıcıların şekillenmesine yardımcı oluyorsunuz.

Çocukları dinlemenin önemi:

- ✓ **Özgüven ve özsaygıyı geliştirir:** Çocuklar dinlendiklerini ve anlaşıldıklarını hissettiklerinde, özgüvenleri artar. Düşüncelerine ve fikirlerine değer verildiğini gösterir.
- ✓ **Eleştirel düşünmeyi teşvik eder:** Çocuklarınızı dinlemek, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Onları dünya ve dünyadaki yerleri hakkında derinlemesine düşünmeye teşvik eder.
- ✓ **Yaratıcılığı besler:** Çocuklara geleceğe yönelik vizyonlarını ifade etme özgürlüğü vererek, karşılaşılabilecekleri zorluklar ve fırsatlar hakkında yaratıcı bir şekilde düşünmelerine yardımcı olursunuz.
- ✓ **Bağınızı güçlendirir:** Açık diyalog, ebeveynler ve çocuklar arasında güven duygusunu güçlendirir. Çocukların hayallerini, endişelerini ve fikirlerini sizinle rahatça paylaşmalarını sağlar.

Bugün sizlerde;

- ✓ **Çocuklarınızı Dinleyin:** Çocuklarınıza, çok iddialı görünseler bile, fikirlerini ifade etmeleri için alan tanıyın. Sorular sorun ve söyledikleriyle etkileşime geçin.
- ✓ **Düşünün:** Çocuğunuzun paylaştıklarını düşünmek için zaman ayırın. Fikirleri ailenizi, topluluğunuzu ve hatta dünyayı nasıl şekillendirebilir?
- ✓ **Destekleyin ve katılın:** Çocuğunuzun yaratıcı aktiviteler ve sohbetler aracılığıyla hayallerini ve vizyonlarını gerçekleştirmesine yardımcı olun.